

BIBLIOGRAFIA ŚLĄSKA 1960, cz. 1 (Prace Biblioteki Śląskiej, nr 3, Katowice—Kraków 1963, s. XII 44); J. Mayer, KOMISJA BIBLIOGRAFICZNA (Za-
ranie Śląskie, 1963, z. 1, s. 111—113).

Prace i próby ogłoszenia drukiem kompletnej bibliografii Śląska, obejmującej wyczerpujące zestawienie prac naukowych ze wszystkich dziedzin życia ludzkiego na Śląsku — przedsięwzięcie gigantyczne — podejmowane były już od dość dawna. Jeszcze w r. 1927 ówczesna niemiecka Komisja Historyczna dla Śląska rozpoczęła publikację zakrojonej na wiele tomów *Schlesische Bibliographie*¹, rejestrującej dorobek prawie wyłącznie tylko nauki niemieckiej. Od r. 1935 ukazywało się kilkukieszytowe zestawienie druków odnoszących się do Śląska pod redakcją J. Koraszewskiego², w roku następnym Instytut Śląski w Katowicach, publikując tak na ówczesne czasy potrzebny *Stan i potrzeby nauki polskiej na Śląsku*³, dołączył do poszczególnych artykułów, omawiających prawie wszystkie dziedziny życia na Śląsku, około 1500 pozycji regionalnej bibliografii śląskiej.

Po r. 1945 razem ze wzrostem zainteresowań nauki polskiej Śląskiem potrzeba zebrania i ogłoszenia drukiem wyczerpującej bibliografii naszego terenu stawała się coraz bardziej paląca i potężniała z każdym rokiem pracy polskiej na tych ziemiach. Próbował temu zaradzić „Przegląd Zachodni”, publikując parokrotnie na swych łamach (jako dodatki) *Bibliografię zachodnią*⁴, w której osobny rozdział poświęcony był Śląskowi. Podobnie i Slezský Ustav w Opawie wydał w latach 1952—1954 trzytomową *Bibliografię polskich silesiak*⁵, obejmującą potężny fragment dorobku nauki polskiej o Śląsku. Niezależnie od tego poszczególne instytucje naukowe poczęły coraz intensywniej wydawać (po r. 1945) bibliografie specjalne, poświęcone poszczególnym gałęziom wiedzy. A więc geografowie⁶ oraz Wrocławskie Towarzystwo Naukowe, które opublikowało w 1958 r. 3 część *Bibliografii zoologii Śląska* F. Paxa⁷. Wreszcie Wrocławskie Towarzystwo Miłośników Historii rozpoczęło

¹ Dotychczas ukazały się tomy: I, V. Loewe, *Bibliographie der Schlesischen Geschichte*, Wrocław 1927; II, cz. 1—2, E. Boehlich, *Bibliographie d. schles. Volkskunde*, Wrocław 1929—1930; IV, F. Pax, *Bibl. d. schles. Botanik*; V, cz. 1—2, F. Pax, *Bibl. d. schles. Zoologie*, Wrocław 1930—1935; VI, cz. 1, Gruhn, *Bibl. d. schles. Kunstgesch.*, Wrocław 1933; VI, cz. 2, J. Hübner, *Bibl. d. schles. Musik u. Theaterwesens*, Wrocław 1934.

² *Wykaz literatury bieżącej o Śląsku*, red. J. Koraszewski, 1—4, Katowice 1935—1939.

³ *Stan i potrzeby nauki polskiej o Śląsku*, pod red. R. Lutmana, Katowice 1936, s. XXVI + 526.

⁴ Druki nieperiodyczne z r. 1945 (*Przegląd Zachodni*, 1946, nr 3); druki nieperiodyczne z lat 1945—1946 (tamże, 1947, nr 3); *Zagadnienia Słowiańszczyzny Zachodniej* (tamże, 1949, dodatek).

⁵ *Bibliografie polskich silesiak*, zestawili A. Grobelny, M. Kudelka i A. Sivek (Slezský Studijný Ustav, I—III, Opava 1952—1954, maszynopis powielany).

⁶ S. Leszczycki, B. Winioł, *Bibliografia geografii polskiej*, z. 1, lata 1945—1951; z. 2, lata 1951—1952; z. 3, lata 1954; z. 4, lata 1936—1944, Warszawa 1956—1959.

⁷ F. Pax, *Bibliografia zoologii Śląska*, Wrocław 1957, s. XVI + 184.

i kontynuuje bibliografię historii Śląska, początkowo sporadycznie i w formie wydawnictw zwartych, z biegiem czasu coraz bardziej wyczerpującą, bieżącą bibliografię w swym organie — „Śląskim Kwartalniku Historycznym Sobótka”⁸, doprowadzając ją w br. do r. 1962, nie mówiąc o przedwojennych i powojennych historycznych bibliografiach niemieckich czy przeglądach literatury⁹.

Tak więc już są obecnie podstawy do rozpoczęcia systematycznych prac nad ogólną bibliografią Śląska. Zadaniem tym podzieliły się dwa ośrodki: biblioteczne, specjalizujące się w tej dziedzinie: Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu i Śląska Biblioteka w Katowicach. Ta ostatnia miała się ograniczyć do bibliografii wieków XIX i XX, gdy Wrocławowi powierzony został cały wcześniejszy okres. Wynikiem kilkuletnich prac przygotowawczych było zebranie materiału w ilości około 2000 fiszek i opisów bibliograficznych, sporządzonych na podstawie zasobów Śląskiej Biblioteki, a ogłoszonych obecnie jako 1 część bibliografii bieżącej Śląska za r. 1960¹⁰. W wykazie przeglądniętych czasopism razi jednak zupełny brak czasopiśmiennictwa czeskiego (choćby tylko „Slezský Sborník”), a z 4 zachodniemieckich choćby takiego „Archiv für schlesische Kirchengeschichte”. Choć sięgnięto w kwerendzie aż do tygodników, i to nieraz bardzo specjalnych (np. „Służba Zdrowia” czy „Medycyna Pracy”), jednak opuszczono tak ważne i zawierające niekiedy bardzo ciekawe silesiaka, jak np. „Nowa Kultura” czy cały szereg odwetowych i rewizjonistycznych czasopism. czy efemeryd zachodniemieckich, zestawianych przecież pedantycznie przez bibliografię Ristera. Opuszczono też zupełnie prasę codzienną, zarówno miejscową (np. „Gazeta Robotnicza”, „Trybuna Robotnicza” itp.), jak stołeczną („Trybuna Ludu”). Zastanawiać też musi fakt, że opuszczono zupełnie dzieła i prace traktujące zagadnienia śląskie tylko ubocznie lub tylko w jednej swej części (np. *Historia Polski*, wyd. IH PAN, Warszawa 1960).

Zebrane 462 pozycje bibliograficzne w *Bibliografii Śląska za r. 1960*, cz. 1, podzielone zostały na następujące działy: „Zagadnienia ogólne”, „Środowisko geograficzne”, „Ludność”, „Historia” (do r. 1945), „Etnografia”, „Zagadnienia społeczno-polityczne” (do r. 1945), „Zagadnienia prawno-administracyjne”, „Służba zdrowia”, „Kultura, nauka, oświata”, „Językoznawstwo”, „Literatura piękna”, „Sztuka”, „Zagadnienia wyznaniowe” oraz „Biblioteki i archiwa”. Jak z przedstawienia wynika, działy te, poza działem II (mapy, geologia, roślinność, zwierzęta, turystyka) i częścią działu „Służba zdrowia” (w sumie około 44 pozycje) pokrywają się w zasadzie z działami spotykanymi w każdej bibliografii historii, obejmującej przecież szeroki wachlarz nauk pomocniczych sensu strictiori i latiori. Porównawszy tedy ilość po-

⁸ Ukazały się następujące pozycje: K. Maleczyński, *Bibliografia historii Śląska za lata 1939—1946*, Wrocław 1954; B. Kocowski, *Bibliografia historii Śląska za r. 1947* (Sobótka, 1950, dodat.); K. Maleczyński, *Bibliografia historii Śląska za lata 1948—1955*, Wrocław 1961; K. Maleczyński, *Bibliogr. hist. Śląska za r. 1956* (Sobótka, 1957); *Bibliogr. hist. Śląska za lata 1957—1958*, w druku; K. Maleczyński, J. Pabisz, *Bibliografia hist. Śląska za r. 1959* (Sobótka, 1960); J. Pabisz, *Bibliografia historii Śląska za r. 1960* (Sobótka, 1961); toż za r. 1961 (tamże, 1962); toż za r. 1962 (tamże, 1963, w druku).

⁹ H. Bellé, Belle-Vogt, *Oberschlesische Bibliographie*, I—II, Leipzig 1938—1939; H. Rister, *Schlesische Bibliographie*, Marburg a.d. Lahn 1954 nn. Por. też sporadyczne zestawienia literatury o Śląsku w „Ztschr. f. Ostforschung”, oraz H. Rister, *Schlesische Bibliographie 1928—1934*, Marburg 1962.

¹⁰ Wstęp i artykuł dra Mayera nie pozwalają rozstrzygnąć budzącej się wątpliwości, czy te 2000 zebranych fiszek odnosi się do całego XX w. (do r. 1960), czy tylko do r. 1960. Materiał według wstępu zbierało 5 osób, przypuszczalnie przez 2—3 lata, czyli jedna osoba sporządzała ich rocznie 200, czyli dwie fiszki na trzy dni. Nie znając kosztów, niepodobna rozstrzygnąć, ile wynosiła w takim razie cena jednej fiszki.

zycji bibliograficznych recenzowanej *Bibliografii Śląska* za r. 1960, cz. 1, z ilością numerów w podobnej *Bibliografii historii Śląska* za r. 1960, ogłoszonej w „Sobótce”, 1961¹¹, która objęła 1161 nrów, widzimy, że recenzowana *Bibliografia* jest przeszło o połowę skromniejsza od ogłoszonej jeszcze w r. 1961. Czy pozostałe i zapowiedziane 1500 pozycji będą uzupełnieniem działów i numerów ogłoszonych obecnie, czy raczej będą dotyczyć zagadnień jeszcze nie poruszanych (mineralogia, botanika, zoologia, klimatologia, astronomia itp.), ani przedmowa do *Bibliografii*, ani artykuł wprowadzający J. Mayera nie dają na to odpowiedzi. W pierwszym wypadku mielibyśmy nieszczęśliwy przykład dublowania (w zasadzie) rzeczy ogłoszonej już 2 lata wcześniej, a drugim jedynie wybór ważniejszych prac i artykułów traktujących o Śląsku, a chyba takie myśli nie przyswiecały inicjatorom i autorom *Bibliografii*.

Nie mamy zamiaru dyskutować na temat takiego czy innego układu *Bibliografii*. Wydaje się wszakże, że sprawa ta winna być ujednostajniona na całym odcinku prac bibliograficznych, a na odcinku historii i nauk pokrewnych wzorem zasadniczym winna być *Bibliografia historii Polski*, wyd. IH PAN (red. J. Baumgart). Uniknie się w taki sposób dezorientacji osób korzystających z takiej bibliografii, które znając stały jej schemat, nie będą traciły czasu na szukanie odpowiedniej pozycji w każdej bibliografii w innym dziale.

Recenzenci nie chcą też wchodzić w analizę poprawnego umieszczania poszczególnych pozycji w odpowiednich działach, ale zdaje się, że figurowanie poz. 339 o Bartłomieju Scultetusie¹² w dziale „Kultura, nauka, oświata” zamiast w dziale „Literatura piękna” jest zwykłym przeoczeniem. Podobnie dziwić musi fakt, że w dziale: „Czasopisma, kalendarze” figuruje jedna tylko pozycja: *Sprawozdania Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego*, a brak takich, jak „Zaranie Śląskie”, „Kwartalnik Opolski” czy „Sobótka”, ale to pewnie przykre nieporozumienia.

Poważniejsze zastrzeżenia budzić natomiast musi wyczerpanie materiału, choć i tu zarzuty mogą się okazać, po wydaniu części 2, niesłuszne. Ale zastanawia fakt, że przy rejestrowaniu zawartości czasopisma „Sobótka” za r. 1960 uwzględniono z niej tylko 14 artykułów i miscellaneów źródłowych oraz 4 recenzje i sprawozdania; opuszczono natomiast 7 artykułów¹³ i 12 recenzji dotyczących zagadnień śląskich. Czy przewidziane jest ich umieszczenie w 2 części *Bibliografii*, nie wiadomo; recenzenci pragnęliby, aby to miało miejsce. Recenzenci nie byli w stanie przeprowadzić podobnych sprawdzeń w odniesieniu do innych czasopism. Nie byli też w stanie skontrolować poprawności zdjęć bibliograficznych, wśród których tu i ówdzie stwierdzić się dadzą nieścisłości¹⁴.

Sumując swą ocenę, recenzenci dochodzą do wniosku, że dokonanie dziś tak gigantycznego zamierzenia, jak wydanie ogólnej *Bibliografii Śląska*, jest rzeczą bardzo żmudną, ale i wymagającą pracy obok zawodowego bibliotekarza także specjalistów z każdej dziedziny życia ludzkiego na Śląsku. W stanie obecnym wydany zeszyt należałoby raczej określić jako *Materiały do bibliografii Śląska za r. 1960*, ze zbiorów *Biblioteki w Katowicach*. Czyż nie byłoby bardziej owocne opracowanie podobnej bibliografii, ale już kompletnej, przez wszystkie zainteresowane nią ośrodki i czynniki. Wynikiem takiego wspólnego wysiłku byłoby chyba oddanie

¹¹ Por. „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka”, 1961, s. 425—472.

¹² E. Wörbs, *Bartholomaeus Scultetus. Das Portrait eines Schlesiens aus dem Frühbarock* (Schlesien, V, 1960, z. 3, s. 164—169).

¹³ J. Domańskiego, J. Leszczyńskiego, J. Michalskiej, J. Pabisza, M. Smerdy, T. Gospodarka i W. Malewiczowej — wszystkie ewidentne silesiaki.

¹⁴ Tak np. w poz. 85 obok autorów *Historii Śląska* (W. Hołubowicz i K. Maleczyński) dodano: i in., kiedy słów tych brak na karcie tytułowej, a i autorów tej części *Historii Śląska* poza tymi dwoma nie było więcej.

publiczności rzeczy naprawdę pełnej, a i oszczędność kosztów i papieru byłaby znaczna. Rzecz wymaga chyba zastanowienia.

Karol Maleczyński, Jerzy Pabisz

SZKICE LEGNICKIE, t. I, pod red. R. Hecka, Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Legnicy, Wrocław—Kraków, 1962, s. 223.

Ruchliwe i pełne inicjatywy Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Legnicy rozpoczęło wydawnictwo, które nie będąc czasopismem ma jednak dane do ukazywania się jako kolejne tomy — co roku. Jest to drugie, po mającym już swą tradycję, choć nieregularnie ukazującym się, wydawanym dotąd przy dużej naukowej pomocy Instytutu Śląskiego w Opolu — „Roczniku Kłodzkim”. Inicjatywa ze wszech miar potrzebna i oby znalazła rychło naśladowców w innych środowiskach Śląska.

Zbiór ma charakter popularnonaukowy, ściśle dostosowany do potrzeb i możliwości lokalnego odbiorcy. Pierwsze sześć artykułów (J. Kazimierczyk i Z. Trudzik, *Z pradziejów ziemi legnickiej*; J. Domański, *Polskie nazwy osad w powiecie legnickim*; K. Bartoszycki, *Bitwa pod Legnicą w literaturze pięknej*; W. Turoń, *Sylwetki Piastów legnickich*, L. Lepiarczyk, *Legnickie monumentum Piastów*; J. Minkiewicz, *Żołnierz polski w epoce napoleońskiej na ziemi legnickiej*) nawiązuje do polskich tradycji Legnicy i powiatu. Dalszych pięć porusza wybrane tematy okresu Polski Ludowej (I. Pressler, *Samorząd Legnicy w l. 1945—1950*; H. Dąbrowska, *15 lat Liceum Pedagogicznego w Legnicy*; Z. Błaszak, *Stosunki demograficzne Legnicy w l. 1945—1959*; E. Kobzaj, *Archiwum Państwowe w Legnicy*; T. Gumiński, *Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Legnicy*).

Selekcję i proporcję czasów dawnych i nowszych należy uznać za słuszną. Artykuły pisane przystępnie, nie obciążone materiałem przypiskowym, a jedynie zaopatrzone w bibliografię, budzą na pewno trwale zainteresowanie miejscowego czytelnika, stanowiąc dla działaczy przypomnienie miejscowej sesji popularnonaukowej, na której zostały wygłoszone. Niezależnie od popularnego charakteru artykuły dotyczące czasów najnowszych zachowują, przy wielkim ubóstwie udostępnionych źródeł tego okresu, wartość materiału źródłowego, jako że pochodzą bądź co bądź z pierwszej ręki. Bardzo szczęśliwe jest też połączenie w omawianym wydawnictwie piór miejscowych i wrocławskich pracowników naukowych. Redakcja naukowa staranna. Można mieć tylko pewne zastrzeżenia do strony ilustracyjnej. Choć ilustracje dano na wklejkach, co świadczy o pewnej staranności, jednak niektóre ilustracje wypadły w druku niewyraźnie i słabo pod względem graficznym; ryc. 11 odwrócona.

W sumie jednak należy życzyć Towarzystwu powodzenia w publikacji następujących tomów, które, c ile piszącej wiadomo, są już w przygotowaniu.

Ewa Maleczyńska

REGESTEN DER URKUNDEN DES SÄCHSISCHEN LANDESHAUPTARCHIVS
DRESDEN, Bd. 1, 948—1300, bearbeitet von H. Schieckel, Berlin 1960, s. 580.

Główne Archiwum Ziemskie w Dreźnie otrzymało nową, piękną publikację. Po dawnych opracowaniach ogólnych jego dziejów i zawartości W. Lipperta¹ i po wy-

¹ W. Lippert, *Das älteste wettinische Archiv im 14. und 15. Jhd.* (Neues